

УДК 378.14:615.1

ДИСКУСІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ФАРМАЦІЇ

Науменко Н.В., к. пед. н.,
викладач кафедри педагогіки та психології
Національний фармацевтичний університет

У статті порушено проблему підготовки компетентних фахівців фармацевтичного та медичного профілю. Визначено теоретичні аспекти застосування дискусійних методів навчання під час проведення навчальних занять у вищих навчальних закладах. Розглянуто вплив дискусій на професійний та особистісний розвиток спеціалістів галузі охорони здоров'я.

Ключові слова: активні методи, дискусійні методи навчання, підготовка фахівців фармації, професійний розвиток особистості, особистісні якості.

В статті затронута проблема підготовки компетентних спеціалістів фармацевтичного і медичного профілю. Определены теоретические аспекты использования дискуссионных методов обучения во время проведения учебных занятий в высшем учебном заведении. Рассмотрено влияние дискуссий на профессиональное и личностное развитие специалистов отрасли охраны здоровья.

Ключевые слова: активные методы, дискуссионные методы обучения, подготовка специалистов фармации, профессиональное развитие личности, личностные качества.

Naumenko N.V. DISCUSSION METHODS OF EDUCATION IN TRAINING OF SPECIALISTS IN PHARMACY

The article raised the problem of competent professionals of pharmaceutical and medical profile training. It has been defined the theoretical aspects of using the discussion methods of education during classes at institutions. The influence of discussions on professional and personal development of specialists in the sphere of health protection have been examined.

Key words: active methods, discussion methods of education, training of specialists in pharmacy, professional development of person, personal qualities.

Постановка проблеми. Сьогодні в умовах глобальної реформації українського суспільства та інтеграції країни у Європейський та світовий науковий освітній простір підвищуються вимоги до рівня підготовки студентів вищих навчальних закладів, як майбутніх конкурентноспроможних фахівців на ринку праці. В сучасній фармацевтичній вищій освіті в останній час проявляються тенденції, які дозволяють говорити про перехід цієї системи в новий якісний стан. Перед вищою школою стоять завдання забезпечити майбутніх спеціалістів системою інтегрованих теоретичних знань, умінь та навичок, допомогти засвоїти інноваційні освітні технології, сформувати здатність до соціальної адаптації фахівця. Реалізації цих завдань сприяє цілісна підготовка фахівця, яка спирається на міцну мотиваційну установку, глибоку спеціалізацію, актуалізацію інтелектуальних та особистісних можливостей та якостей студентів. Сучасна вища фармацевтична освіта все більш розкривається як сфера конкуруючих концепцій, де використовуються сучасні наукові технології, інформаційні продукти, кваліфіковані спеціалісти.

В умовах сьогодення освітня діяльність здійснюється в рамках компетентісного підходу. Навчальна діяльність, набуваючи

дослідницького або практичного характеру, сама стає предметом засвоєння. Компетентність, являючись продуктом навчання, є наслідком саморозвитку особистості, не скільки її технологічного, скільки особистісного росту, наслідком самоорганізації та узагальнення діяльнісного та особистісного досвіду. Саме компетентісний підхід в освіті може забезпечити успішну адаптацію майбутнього спеціаліста в сучасному світі, на ринку праці, в соціальному суспільстві. Тому сучасний працівник галузі охорони здоров'я повинен мати глибокі наукові та професійні знання, бути активною творчою особистістю, здатною до саморозвитку, самопізнання та самоосвіти; ефективно здійснювати власну професійну діяльність, що виражається в уміннях діяти та приймати рішення у нестандартних професійних ситуаціях; вирішувати складні проблемні питання. Здатність приймати рішення ґрунтується на вмінні порівнювати, здійснювати аналіз, синтез та узагальнення, класифікувати, планувати, робити умовиводи, організовувати свою діяльність. Така особистість не тільки приймає рішення, а й контролює процес їх реалізації, під час якого самокритично оцінює свою діяльність, коригує його у разі необхідності, досягає поставлених цілей та несе за них відповідальність.

Здійснення професійної діяльності фахівців охорони здоров'я не можливе без наявності власних думок, оцінок, суджень.

Таким чином, виникає закономірне питання: як в освітній практиці реалізувати цей підхід, щоб отримати бажаний результат? Сучасний освітній процес будується на розвиваючій моделі професійної діяльності, де вимоги з боку професії стають основними, саме вони обумовлюють зміст підготовки фахівця. Саме тому значного інтересу під час підготовки майбутніх фахівців охорони здоров'я набувають інтерактивні технології навчання, серед яких значної уваги заслуговують дискусійні методи, які спрямовані на розвиток цілісної сукупності особистісних та професійних якостей спеціаліста. В масовій практиці вузівської освіти все частіше спостерігається розрив між практичною реалізацією нових наукових підходів у навчанні і ступенем використання активних та інтерактивних методів у викладанні навчальних дисциплін. Студенти засвоюють знання в таких навчальних ситуаціях, принципи організації яких дуже далекі від принципів, що відповідають новій парадигмі освіти і складають науковий фундамент становлення активної та відповідальної особистості майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової психолого-педагогічної літератури показав, що методам активного навчання присвячено дуже багато досліджень та публікацій. Науковцями доведено, що в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців охорони здоров'я оптимальним є використання в освітньому процесі методів, які сприяють активізації пізнавальної діяльності, критичного мислення, самостійності, творчому підходу до вирішення складних професійних завдань. Визначено, що активні методи лежать в основі особистісно-орієнтованого, проблемного та розвиваючого навчання, психологічні основи концептуальних засад яких були визначені ще в 30-х роках минулого століття в роботах Л.С. Виготського, В.В. Давидова, А.Н. Леонтьєва та ін. [3, 4, 7]. Проте систематичні основи активних методів навчання почали розроблятися тільки у другій половині 60-х років минулого століття та були відображені в дослідженнях психологів та педагогів, які займалися проблемним навчанням. Великий внесок у становлення та розвиток активного навчання був зроблений А.А. Вербицьким, В.І. Лозовою, В.Ф. Комаровим, А.М. Смолкіним та ін. [2, 5, 8, 9].

Наразі досліджень з приводу використання дискусійних методів під час навчальних занять у вищих навчальних закладах (далі – ВНЗ) недостатньо.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення теоретичних аспектів застосування дискусійних методів навчання під час навчальних занять у ВНЗ фармацевтичного та медичного профілю. Завданням статті є окреслення досвіду впровадження дискусій в освітній процес вищої школи та їхній вплив на розвиток пізнавальної активності, критичного мислення та творчості студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання підготовки компетентних фахівців охорони здоров'я є дуже актуальним. Професійна діяльність майбутніх спеціалістів будується на суб'єкт-суб'єктних відносинах, де наряду з професійними знаннями, вміннями та навичками стають й комунікативні компетентності та якості фахівця, а саме: здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані завдання і практичні проблеми; інтегрувати знання та вирішувати складні питання, формулювати судження в умовах недостатньої або обмеженої інформації; ясно і недвозначно доносити свої висновки та знання, розумно їх обґрунтовуючи; застосовувати знання у практичних ситуаціях; абстрактно мислити, аналізувати та синтезувати; адаптуватися та діяти у новій ситуації; слухати та розуміти інших людей, аргументовано заперечувати, спростовувати помилкову позицію, співчувати, контролювати власні емоції тощо.

Навчати майбутніх фахівців стратегії і тактиці самостійного прийняття рішення можна за допомогою навчальних дискусій та розв'язання практичних задач проблемного характеру.

На думку М. Курьянова, дискусія являє собою процес діалогічного спілкування учасників, у ході якого відбувається формування практичного досвіду спільної участі в обговоренні та вирішенні теоретичних і практичних проблем. Студент вчиться точно виражати свої думки в доповідях і виступах, активно відстоювати свою точку зору, аргументовано заперечувати, спростовувати хибну позицію однокурсника. Проте для цього необхідний високий рівень інтелектуальної і особистісної активності, включеності в процес навчального пізнання [6].

А. Артюхіна зазначає, що дискусією нерідко називають обговорення-суперечку, зіткнення точок зору, позицій, підходів та ін. Наразі дискусію нерідко змішують з полемікою, цілеспрямованим, емоційним, свідомо упередженим відстоюванням вже наявної, сформованої і незмінної позиції [1].

Для розуміння цього способу навчання поряд з обговоренням-діалогом включаються такі ознаки: робота групи осіб, які виступають зазвичай в ролях ведучих і

учасників; відповідна організація місця і часу роботи; процес спілкування, що протікає як взаємодія учасників, спрямована на досягнення навчальних цілей. Головними рисами навчальної дискусії є те, що вона являє собою цілеспрямований і впорядкований обмін ідеями, судженнями, думками в групі заради пошуку істини, при чому кожен з присутніх по-своєму бере участь в організації цього обміну ідеями.

Дискусія як метод організації навчальної діяльності поступається звичайному викладу за ефективністю передачі інформації, проте вона пріоритетна під час закріплення матеріалу, творчого осмислення вивченого та формування ціннісних орієнтацій. Цьому, насамперед, сприяє обмін інформацією, схвалення різних підходів до одного і того ж предмету або явища, співіснування різних, не співпадаючих суджень та пропозицій, можливість критикувати та спростовувати будь-яку думку, стимулювання студентів до пошуку групового рішення.

Досвід використання навчальних дискусій під час практичних та семінарських занять показує, що найбільша пошукова активність пов'язана із жвавим навчальним діалогом, в ході якого студенти обмінюються думками один з одним, а не тільки з викладачем. Викладач виступає як координатор, який організовує та спрямовує навчальну дискусію таким чином, щоб надати можливість майбутнім фахівцям самим приймати рішення, аналізувати різні ідеї та підходи, які виникають під час їх обговорення та організувати діяльність відповідно до власних рішень.

Отже, в ефективності застосування навчальних дискусій не виникає сумнівів. Проте не кожна дискусія дає позитивний результат. Під час реалізації даного методу виникають певні утруднення, які полягають у тому, що відбуваються перекикування одних студентів іншими або затяжні монологи найбільш активних студентів. Суть цієї проблеми лежить у невмінні студентами вести діалоги, ефективно слухати, бути толерантними по відношенню до своїх опонентів.

Тому сьогодні перед викладачами постає питання: яким чином здійснити перехід від звичайного заняття до жвавого творчого обговорення теми та проблем, які в ній закладені, використовуючи правила ефективного спілкування?

Одним із варіантів такого переходу є дискусія, яка виникає, так би мовити, сама по собі, природно, з викладачем в ролі ведучого, який за допомогою чітко продуманих питань спрямовує навчальну діяльність у

необхідне русло. На цьому етапі слід використовувати такі методи опрацювання дискусійних питань, як «Метод ПРЕС», «Займи позицію», «Зміни позицію» та ін. З цих невеликих технологій варто починати роботу щодо навчання майбутніх фахівців дискутувати. Так, «Метод ПРЕС» використовується при обговоренні дискусійних питань та при проведенні вправ, у яких потрібно зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з проблеми, що обговорюється [10].

Застосування даного методу передбачає проходження чотирьох етапів:

1. Висловіть свою думку, починаючи її зі слів: *.....я вважаю, що....*
2. Поясніть причину своєї думки, починаючи зі слів *....тому, що....*
3. Наведіть приклади, додаткові аргументи на підтримку власної позиції *....наприклад.....*
4. Узагальніть свою думку *....отже, таким чином.....*

Метод «Займи позицію» корисний на початку роботи з дискусійними питаннями та проблемами. Його можна застосовувати на початку заняття для демонстрації розмаїття поглядів на проблему. Слід використовувати дві протилежні думки, які не мають правильної відповіді. Студенти повинні представити власну позицію щодо дискусійного питання та зайняти позицію «за» або «проти». Після обговорення односторонні виробляють спільні аргументи на захист своєї позиції. «Зміни позицію» – подібна технологія, але дозволяє стати на точку зору іншої людини, розвивати навички аргументації, активного слухання.

Аналіз передового педагогічного досвіду показав, що найбільш широке застосування в освітньому процесі отримали такі форми опрацювання дискусійних питань, як «Круглий стіл», «Засідання експертної комісії», «Форум», «Симпозіум», «Дебати» тощо. Під час роботи з малими групами викладач має тримати в полі зору три основних моменти: мету, час, підсумки. Для найбільшої ефективності навчальної дискусії та підготовки майбутніх фахівців викладач-організатор не повинен використовувати директивні репліки або висловлювання власних суджень. Основний засіб в руках викладача – питання. Багаторічні дослідження та досвід показують високу результативність запитань відкритого типу, які стимулюють мислення та підштовхують до пошуку, творчого мислення. Продуктивність генерації ідей підвищується, коли викладач дає час, щоб студенти могли обдумати відповіді, звертає увагу на кожну відповідь, змінює хід міркувань студента, розширює думку, уточнює, пояснює висловлювання студентів [1].

Слід зауважити, що під час проведення навчальних дискусій значне місце відводиться створенню атмосфери доброзичливості та уваги до кожного. Під час дискусії слід уникати схвалення або несхвалення з боку викладача, хоча й намагатися не залишати без уваги нелогічність міркувань, очевидні протиріччя, нічим не аргументовані висловлювання.

Під час дискусійного спілкування викладач не повинен пригнічувати своїм авторитетом ініціативу студентів, необхідно створювати умови для інтелектуальної розкутості, використовувати прийоми подолання бар'єрів спілкування, реалізовувати принцип співробітництва.

Слід зазначити, що дуже корисним для майбутніх спеціалістів охорони здоров'я є виконання обов'язків керівників дискусій. Вони відповідають за підготовку та проведення дискусії, стежать за регламентом, формулюють запитання й організують обговорення, проводять колективний аналіз та оцінку роботи. Студенти на основі принципу співробітництва набувають реального досвіду керівництва, обговорення проблем та прийняття рішень, їх контролю та оцінки, підготовки і втілення рішень у діяльність, відповідальності.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, аналіз наукової психолого-педагогічної літератури та власний досвід дозволили виявити істотну роль дискусій як у засвоєнні теоретичного матеріалу, так і у вирішенні проблемних ситуацій в реальній практичній діяльності. Визначено, що активне, зацікавлене, емоційне обговорення веде до осмисленого засвоєння нових знань, може змусити особистість замислитися, змінити або переглянути власні установки, сприяє розвитку про-

фесійних та особистісних якостей майбутніх фахівців у фармацевтичній та медичній галузях.

Подальшого вивчення потребують питання впровадження дискусійних методів в освітній процес ВНЗ, а також забезпечення позитивної мотивації викладачів ВНЗ до використання дискусійних методів під час навчальних занять, які дозволяють сформувати та розвинути професійні та особистісні якості майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артюхина А.И. Компетентностно-ориентированное обучение в медицинском вузе : [уч.-метод. пособие] / А.И. Артюхина ; под ред. Е. В. Лопановой. – Омск: ООО «Полиграфический центр КАН», 2012. – 198 с.
2. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе : Контекстный анализ / А.А. Вербицкий. – М., 1993. – 215 с.
3. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский. – М. : Педагогика, 1991. – 480 с.
4. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения / В.В. Давыдов. – М. : Интор, 1996. – 517 с.
5. Комаров В.Ф. Управленческие имитационные игры и АСУ / В.Ф. Комаров. – Новосибирск : Наука, 1979. – 234 с.
6. Курьянов М.А. Активные методы обучения : [метод. пособие] / М.А. Курьянов, В.С. Половцев – Тамбов : Изд-во ФГБОУ ВПО «ТГТУ», 2011. – 80 с.
7. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев – М.: Политиздат, 1975. – 437 с.
8. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / В.І. Лозова – Харків : «РЦНІТ», ХДПУ, 2000. – 175 с.
9. Смолкин А.М. Методы активного обучения / А.М. Смолкин – М. : Высшая школа, 1991. – 176 с.
10. Шевчук П. Інтерактивні методи навчання: [навч. посібник] / За заг. ред. П. Шевчука, П. Фенриха. – Щецін : Вид-во WSAP, 2005. – 170 с.